

भाग ५

नेपाल सरकार

भूमि व्यवस्था, सहकारी, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य
प्रशासन मन्त्रालयको

सूचना

संवत् २०८३ सालको कार्यविधि (नेराप) नम्बर २
चक्रीय राहत कोष सञ्चालन कार्यविधि, २०८३

सहकारी ऐन, २०७४ को दफा १०८ख. को उपदफा (७)
ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकार, मन्त्रिरिपरिषद्ले
देहायको कार्यविधि बनाएको छ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस कार्यविधिको नाम “चक्रीय
राहत कोष सञ्चालन कार्यविधि, २०८३” रहेको छ।
(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।
२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस
कार्यविधिमा,-
 - (क) “ऐन” भन्नाले सहकारी ऐन, २०७४
सम्झनुपर्छ।
 - (ख) “कोष” भन्नाले ऐनको दफा १०८ख.
बमोजिमको चक्रीय राहत कोष सम्झनुपर्छ।

- (ग) “नियमावली” भन्नाले सहकारी नियमावली, २०७५ सम्झनुपर्छ।
- (घ) “बचतकर्ता” भन्नाले समस्याग्रस्त घोषणा भएका सहकारी संस्थामा बचत रकम मौज्दात रहेका बचतकर्ता सम्झनुपर्छ।
- (ङ) “बचत रकम” भन्नाले नेपाल सरकारले समस्याग्रस्त घोषणा गरेका सहकारी संस्थामा बचतकर्ताले जम्मा गरेको बचत रकम सम्झनुपर्छ।
- (च) “मन्त्रालय” भन्नाले नेपाल सरकारको भूमि व्यवस्था, सहकारी, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय सम्झनुपर्छ।
- (छ) “व्यवस्थापन समिति” भन्नाले ऐनको दफा १०५ बमोजिमको सहकारी व्यवस्थापन समिति सम्झनुपर्छ।
- (ज) “संस्था” भन्नाले ऐनको दफा १०४ बमोजिम मन्त्रालयले समस्याग्रस्त संस्थाको रूपमा घोषणा गरेको सहकारी संस्था सम्झनुपर्छ।

परिच्छेद -२

लगत सङ्कलन, बचत फिर्ता र सोधभर्ना प्रक्रिया

३. लगत सङ्कलन : (१) व्यवस्थापन समितिले बचत रकम फिर्ता गर्ने प्रयोजनको लागि बचतकर्ताको नामनामेसी र रकमसहितको विवरण खुल्नेगरी ऐनको दफा १०७ बमोजिमको लगत तयार गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लगत तयार गर्न व्यवस्थापन समितिले पन्ध्र दिनको अवधि दिई सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी बचतकर्ताबाट देहाय बमोजिमका कागजात तथा विवरण माग गर्न सक्नेछ :-

- (क) नागरिकताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,
- (ख) शेयर प्रमाणपत्र वा शेयर सदस्यता नम्बर खुलेको प्रमाण,
- (ग) उपलब्ध भएसम्म स्थायी लेखा नम्बर,
- (घ) राष्ट्रिय परिचयपत्र लिइसकेको व्यक्तिको हकमा राष्ट्रिय परिचयपत्रको प्रतिलिपि,
- (ङ) बचतकर्ताको बचत रकम, व्याजदर, फिर्ता लिएको रकम र फिर्ता पाउनुपर्ने खुद रकम सम्बन्धी विवरण,
- (च) बैङ्क खाता नम्बर र बैङ्कको नाम,
- (छ) संस्थालाई कुनै ऋण चुक्ता गर्न बाँकी भए, नभएको र भएको भए सो रकम,
- (ज) संस्थाबाट ऋण लिँदा धितो राखे, नराखेको र राखेको भए धितोको विवरण, र

(झ) एक भन्दा बढी संस्थामा बचत भए,
नभएको र भएको भए सो को
विवरण।

४. **बचत फिर्ता प्रक्रिया :** (१) व्यवस्थापन समितिले कोषमा जम्मा भएको रकमबाट दोहोरो नपर्ने गरी कोषमा रहेको रकमको मौज्दातलाई समेत विचार गरी ऐनको दफा ११२क. बमोजिम दाबी पेस गरेका बचतकर्तालाई बचत रकम फिर्ता गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम फिर्ता गरेको बचत रकम सम्बन्धित संस्थाबाट सोधभर्ना लिनु पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम बचतकर्तालाई फिर्ता गर्नुपर्ने बचत रकमको सिमा निर्धारण गर्दा संस्था समस्याग्रस्त घोषणा हुनु पूर्वको विवरण, अभिलेख वा कम्प्युटर प्रणालीमा देखिएको मौज्दात रकम, बचतकर्ताको बचत रकमलाई आधार लिइनेछ।

(४) व्यवस्थापन समितिले उपदफा (१) बमोजिम बचत रकम फिर्ता गर्दा ऐनको दफा १०८क. मा उल्लिखित विषयका अतिरिक्त देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ :-

(क) बचतकर्ताको बचत रकम फिर्ता गर्दा एकल महिला, जेष्ठ नागरिक, दलित तथा आदिवासी जनजाति, पूर्ण अशक्त अपाङ्गता भएका व्यक्ति र नेपाल सरकारले तोकेको कडा/घातक रोग लागेका बचतकर्ताको बचत रकमलाई प्राथमिकता दिने,

- (ख) बचतकर्ताको मृत्यु भएमा वा बेपत्ता भएको भनी स्थानीय तहबाट सिफारिस भई आएमा निजको प्रचलित कानूनबमोजिमको हकवालालाई प्रमाणका आधारमा बचत रकम फिर्ता गर्ने,
- (ग) एकभन्दा बढी संस्थामा बचत रहेका बचतकर्ताको हकमा सबैभन्दा कम रकम बचत रहेको संस्थाबाट बचत रकम फिर्ता गरिसकेपछि क्रमशः अन्य संस्थाबाट बचत रकम फिर्ता गर्ने, र
- (घ) बचतकर्ताको सम्पूर्ण बचत रकम फिर्ता गर्न रकम अपर्याप्त भएमा व्यवस्थापन समितिले निर्णय गरी कोषमा उपलब्ध रकमलाई दामासाहीका आधारमा वितरण गर्ने।
- (५) संस्थाबाट ऋण लिएका बचतकर्ताको बचत रकम निजले सो संस्थाको ऋण चुक्ता वा हिसाब मिलान नगरेसम्म फिर्ता गरिनेछैन।
- (६) ऐनको दफा ११२क. बमोजिम दाबी पेस गरेका बचतकर्ताको दायित्व फरफारक नभएसम्म सम्बन्धित संस्थाका सञ्चालक, व्यवस्थापक वा अपचलन वा दुरुपयोगमा संलग्न निजको एकाघर परिवारका बचतकर्ता सदस्य र अन्य संलग्न व्यक्तिको बचत रकम फिर्ता गरिनेछैन।

(७) यस दफाबमोजिम व्यवस्थापन समितिले कोषबाट बचत रकम फिर्ता गर्दा सम्बन्धित संस्थाको नाममा सापटी जनाई सो को अभिलेख राख्नु पर्नेछ।

५. **सम्पत्ति र बैङ्क खाता रोक्का तथा लिलाम बिक्री :** (१) यस कार्यविधि बमोजिम व्यवस्थापन समितिले बचतकर्तालाई बचत रकम फिर्ता गर्नुअघि सम्बन्धित संस्थाका सञ्चालक, व्यवस्थापक, लेखा समिति, ऋण उपसमिति, जिम्मेवार कर्मचारी, संस्थासँग कारोबार वा लेनदेन गरी सहकारीको सम्पत्ति र बचत तथा ऋण हिनामिना, दुरुपयोग वा अपचलनमा संलग्न अन्य व्यक्ति वा निजका परिवारका बचतकर्ता सदस्यहरूको चल अचल सम्पत्ति र बैङ्क खाता रोक्का राख्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम चल अचल सम्पत्ति र बैङ्क खाता रोक्का राखिएका व्यक्तिको सम्पत्तिको लिलाम बिक्री तथा व्यवस्थापनबाट व्यवस्थापन समितिले रकम असुल गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम लिलाम बिक्रीबाट बचतकर्तालाई फिर्ता गर्नुपर्ने बचत रकम नपुग हुने भएमा त्यस्ता व्यक्तिका परिवारको कुनै सदस्यले अंशबण्डा गरी वा सम्बन्ध बिच्छेद गरी बचतकर्ताको बचत रकम कुनै कम्पनी, संस्था वा आर्थिक कारोबार वा व्यवसायमा प्रयोग गरेको पाइएमा त्यसरी प्रयोग भएको रकम वा सोबाट बढे बढाएको सम्पत्तिसमेत व्यवस्थापन समितिले रोक्का तथा लिलाम बिक्री गरी रकम असुल गर्न सक्नेछ।

६. **छुट्टै हिसाब राख्ने** : (१) बचतकर्ताको बचत रकम फिर्ता गर्दा प्रत्येक संस्थाको कर्जा असुली, संस्था सम्बद्ध सम्पत्तिको लिलाम बिक्री तथा व्यवस्थापनबाट प्राप्त रकमको छुट्टाछुट्टै हिसाब राखी त्यस्तो रकम सम्बन्धित संस्थाको बचतकर्तालाई मात्र फिर्ता गर्नु पर्नेछ।

(२) नेपाल सरकारबाट कोषमा प्राप्त रकम र कोषबाट भएको खर्चको छुट्टै हिसाब राखी प्रचलित कानूनबमोजिम लेखापरीक्षण गर्नु गराउनु पर्नेछ।

७. **सोधभर्नासम्बन्धी व्यवस्था** : (१) व्यवस्थापन समितिले ऐनको दफा १०६ बमोजिम सम्बन्धित संस्थाबाट ऋण असुली, सम्पत्ति बेचबिखन, लिलाम बिक्री र सञ्चालक, व्यवस्थापक तथा अन्य सम्बन्धित व्यक्तिबाट असुल भएको रकममध्येबाट दफा ४ को उपदफा (७) बमोजिम संस्थाको नाममा सापटी कायम गरिएको रकम सोधभर्ना गर्नु पर्नेछ।

(२) बचतकर्तालाई उपलब्ध गराइएको रकम सम्बन्धित संस्थाबाट सोधभर्ना वा असुल हुन नसकेमा त्यस्तो संस्थाका सञ्चालक, व्यवस्थापक, लेखा समिति, ऋण उपसमिति, जिम्मेवार कर्मचारी, संस्थासँग कारोबार वा लेनदेन गरी सहकारीको सम्पत्ति र बचत तथा ऋण हिनामिना, दुरुपयोग वा अपचलनमा संलग्न परिवारका सदस्य र अन्य जिम्मेवार व्यक्तिबाट सरकारी बाँकी सरह दामासाहीले असुल गरिनेछ।

परिच्छेद-३

विविध

८. **कोषको खाता सञ्चालन** : कोषको खाता सञ्चालन व्यवस्थापन समितिको सदस्य-सचिव र आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ।
९. **प्रदेश र स्थानीय तहका समस्याग्रस्त संस्थाको बचत फिर्ता** : प्रदेश र स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रभित्र रहेका समस्याग्रस्त सहकारी संस्थाको हकमा सम्बन्धित प्रदेश सरकार र स्थानीय तहले बचत फिर्तासम्बन्धी कामकारवाही अघि बढाउन सक्नेछन्।
१०. **अनुगमन गर्ने** : मन्त्रालयले संस्थाका बचतकर्तालाई कोषबाट दिइने रकमको व्यवस्थापन, बचत फिर्ता प्रक्रिया र गुनासो लगायतका विषयमा अनुगमन गर्न सक्नेछ।
११. **प्रतिवेदन गर्नुपर्ने** : (१) व्यवस्थापन समितिले यस कार्यविधि बमोजिम सम्पादन गरेको कामको प्रतिवेदन नियमितरूपमा व्यवस्थापन समितिको वेबसाइटमार्फत् सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ।
(२) यस कार्यविधि बमोजिम आफूले सम्पादन गरेको कामको प्रतिवेदन व्यवस्थापन समितिले प्रत्येक महिना समाप्त भएको मितिले सात कार्यदिनभित्र मन्त्रालयसमक्ष पेस गर्नु पर्नेछ।
१२. **व्यवस्थापन समितिले निर्धारण गर्ने** : बचतकर्ताको बचत रकम मागदाबी गर्ने आवेदन र कार्यसम्पादनका लागि आवश्यक पर्ने फारामको ढाँचा, समयसीमा, गुनासो सुनुवाई, निर्णय प्रक्रिया तथा विशेष अवस्थाका बचतकर्ताका लागि गर्नुपर्ने व्यवस्था व्यवस्थापन समितिले निर्धारण गर्न सक्नेछ।

१३. **खारेजी र बचाउ** : (१) समस्याग्रस्त सहकारी संस्थाका सदस्यको बचत फिर्ता चक्रीय कोष स्थापना तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०८३ खारेज गरिएको छ।

(२) समस्याग्रस्त सहकारी संस्थाका सदस्यको बचत फिर्ता चक्रीय कोष स्थापना तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०८३ बमोजिम भए गरेका कामकारबाही यसै कार्यविधिबमोजिम भए गरेको मानिनेछ।

आज्ञाले,
मदन भुजेल
नेपाल सरकारको सचिव ।